

Nr 16.

Av herr **Undén**, om författningsändringar i syfte att underlätta samråd mellan regering och riksdag, särskilt i utrikespolitiska frågor.

Bland de grundlagsändringar, åsyftande ett närmare samarbete mellan regering och riksdag i utrikespolitiska angelägenheter, som definitivt genomfördes vid 1921 års riksdag, var ock stadgandet i riksdagsordningen § 56. Denna paragraf har följande lydelse:

»Prövar Konungen lämpligt att i fråga, som angår rikets förhållande till främmande makt, eller i annat ärende av större allmänt intresse meddelande muntligen göres till riksdagen, tillkommer det statsrådsledamot, som Konungen därtill förordnar, att i vardera kammaren framföra meddelandet. Ej vare ledamot av kammaren förmenat att yttra sig över vad sålunda meddelats.

Konungen äger bestämma att i fall, som här avses, kamrarnas sammanträden skola hållas inom lyckta dörrar.»

Genom detta stadgande legaliserades en form för samråd mellan regering och riksdag särskilt i utrikesärenden, som även tidigare anlåtats ehuru utan stöd i författningsbestämmelser. Erfarenheten har emellertid givit vid handen att den möjlighet till kommunikation mellan regering och riksdag, som § 56 erbjuder, föga användes. En väsentlig orsak härtill torde vara att den anvisade formen är otymplig och omständlig.

Före 1921 års grundlagsändringar förekom att bägge kamrarnas ledamöter sammanträdde å samma rum för att mottaga ett sådant meddelande varom här är fråga och därefter debattera detsamma. Denna utväg står icke längre öppen. Det kan emellertid ifrågasättas om ej ett återinförande av de samfälliga sammanträdena skulle vara en praktisk åtgärd, ägnad att öka frekvensen av dessa meddelanden till riksdagen. Den regeringsledamot, till vars departement frågan hör, skulle då kunna personligen och i friare form kunna framföra meddelandet samtidigt till bägge kamrarna, medan för närvarande en skriftlig redogörelse skall utarbetas och uppläsas i vardera kammaren.

Huruvida den efterföljande debatten bör ske i varje kammare för sig är en särskild fråga. Även om regeringens meddelande framföres i en gemensam församling av bägge kamrarnas ledamöter, är det tänkbart att låta debatten ske såsom eljest i vardera kammaren för sig. Denna utväg torde erbjuda vissa fördelar, särskilt om det införes sådan rätt att fatta beslut, som här nedan ifrågasättes.

Enligt ordningsstadgorna för kamrarna, § 14, må ej anteckning till protokollet ske av yttranden som förekommit under sammanträde inom lyckta

dörrar. Denna föreskrift synes vara olämplig. Det vore av stort intresse att erhålla ett stenografiskt diskussionsprotokoll över förhandlingarna. Jämlikt 1937 års lag om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar är protokollet skyddat mot offentliggörande under 50 år, där ej Konungen och vederbörande kammare annorlunda besluta.

För närvarande kan debatten icke avslutas med något som helst beslut. Det synes dock böra övervägas att medgiva kamrarna möjligheter att i en resolution uttala sin uppfattning i den fråga, varom överläggning förekommit. I vissa fall skulle det ur olika synpunkter vara värdefullt om kamrarnas uppfattning i frågan kunde fastställas på ett otvetydigt sätt. En dylik resolution borde — åtminstone som regel — göras offentlig. Oavsett om kamrarna ägt att sammanträda å gemensamt rum eller icke, borde vardera kammaren för sig besluta angående en resolution.

Som bekant föreskriver icke § 56 RO att sammanträde, varom där talas, ovillkorligen skall äga rum inför slutna dörrar. Fall kunna förekomma då det tvärtom är av vikt att statsmakterna genom en opinionsyttring offentlig demonstrera sin uppfattning, t. ex. i en betydelsefull utrikespolitisk fråga. Det har förekommit att en debatt i sådant fall arrangerats såsom interpellationsdebatt, varvid opinionsyttringen kommit till stånd genom uttalanden av partiledarna, med instämmanden av övriga ledamöter. Detta synes vara en onödigt omständlig form. Det vore naturligare om en dylik debatt grundades på en redogörelse jämlikt § 56 RO av regeringen och avslutades med en resolution från vardera kammarens sida.

Den omständigheten att sammanträde hålles inför lyckta dörrar torde icke vara till hinder för att regeringen eller vederbörande statsråd anmodar departementstjänsteman eller annan att vara närvarande i kammaren för att eventuellt tillhandagå statsrådet med detaljupplysningar i frågor som kunna under debatten uppkomma. Uttrycklig bestämmelse härom vore dock på sin plats.

En ändring av § 56 RO i den riktning här antytts torde möjligen kunna under riksdagens nu pågående session av konstitutionsutskottet utarbetas, där est utskottet gillar den här utvecklade tankegången. Jag har emellertid icke ansett mig böra förutsätta att definitiva förslag hinna utarbetas till denna riksdag utan hemställer,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående sådana ändringar i § 56 riksdagsordningen och därmed sammanhängande föreskrifter i andra författningar, som må finnas ägnade att underlätta samråd mellan regering och riksdag, särskilt i utrikespolitiska frågor.

Stockholm den 16 januari 1939.

Östen Undén.